

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Valmisteltu sote-malli luo uudenlaiset edellytykset sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiselle, kun malli ensinnäkin laajentaa merkittävästi sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämispohjaa ja toiseksi kokoaa perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon järjestämisvastuun ja budjetoinnin yhdelle toimijalla. Poikkeuksena tästä ovat Uudenmaan alueen erityisjärjestelyt siten, että erikoissairaanhoidon pysyy erillään perustason sosiaali- ja terveyspalveluista. Uudenmaan erityisratkaisua puoltaa mm. Uudenmaan alueen erityisen laaja väestöpohja. Jakamattomana kokonaisuutena se voisi viedä perustason palvelujen päätöksenteon kauaksi väestön arjesta ja muiden kuin suurimpien kuntien asukkaiden äänen kuulumisen päätöksenteossa olisi epävarmaa.

Yhdenvertaisuuden parantamiseksi rakenne on ensimmäinen askel. Uudistuksen toimeenpanon ohjauksessa tulee painottaa perustason palvelujen vahvistamista ja sosiaalihuollon ja perusterveydenhuollon yhteistyötä ja paljon palveluja tarvitsevien asiakasryhmien sote-palvelujen integraatiota. Tarvitaan palveluohjauksen tehostamista, ja ennen kaikkea sitä, että järjestelmän kaikilla tasoilla ja käytännön palveluratkaisuissa aktiivisesti tavoitellaan asiakkaiden laissa säädettyjen oikeuksien toteutumista ja asiakkaan etua.

Rakennemuutoksen ohella Tulevaisuuden terveyskeskus -ohjelma on tärkeä perustason palvelujen kehittämisessä. Lasten ja perheiden palveluissa tulee määrätietoisesti jatkaa sivistystoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rajat ylittävien, lasten ja perheiden tarpeisiin perustuvien palvelujen kehittämistä, kuten perhekeskustoimintaa ja vanhemmuuden eri tukimuotoja osana Tulevaisuuden terveyskeskus -ohjelmaa. Sote-palvelujen asiakkaiden yhdenvertaisuuden parantuminen edellyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen sääntelyä niin, että maksut eivät muodosta tosiasiallista estettä palvelujen käytölle.

Koska sote-resurssit ovat tarpeeseen nähden rajalliset, palvelujen järjestämisen kattavan tietopohjan turvaaminen on tärkeää. Samoin on tärkeää turvata palvelujen pitkäjänteisen kehittämisen resurssointi ja mahdollisimman pian valmistella myös niin sosiaalihuollon kuin

terveydenhuollon tutkimustoimintaa koskevat säännökset. Sosiaali- ja terveysministeriössä on jo valmisteltu kaikkein vaativimpien asiakasryhmien auttamisen kehittämiseksi ja avun varmistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon osaamis- ja tukikeskuksia, OT-keskuksia. Järjestämislaissa tulee luoda edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten, riittävästi resursoitujen osaamis- ja tukikeskusten muodostamiseksi. Sosiaalihuollon vaativien palvelujen näkökulmasta tarvitaan keskittämisasetus terveydenhuollon tapaan. Keskittämisasetus voisi olla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen. Jos tämä ei ole mahdollista, molempiin asetuksiin tulee kirjata selkeä yhteistyövelvoite.

Tietoon perustuvalla johtamisella, toimintatapojen pitkäjänteisellä kehittämisellä ja uusilla palveluinnovaatioilla voidaan osaltaan vastata sote-palvelujen yhdenvertaisuuden haasteisiin ja samalla tukea kustannusvaikuttavuuden tavoitetta.

Uudessa sote-mallissa vastuu väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä jakautuu kunnan ja maakunnan kesken. Lain terminologiassa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sisällytetään sosiaali- ja terveydenhuollon käsitteeseen. Joissakin säännöksissä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä käsitellään erillisenä muusta sosiaali- ja terveydenhuollosta. Käytetyt käsitteet voivat osaltaan hämärtää kuvaa siitä, minkälainen vastuu maakunnalla lopulta on tarkoitettu olevan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Vastuiden selkeä määrittely olisikin tärkeää.

Samoin olisi tärkeää selkeästi määritellä sosiaali- ja terveysjärjestöjen työn yhdyspinta julkisen sektorin vastuuseen sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Järjestöt saavat työhönsä julkista rahoitusta, jota sääntelee valtioneuvoston asetus (VNA valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 1552/2016). Väestön hyvinvoinnin ja terveyden parantaminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen edellyttää käytettävissä olevien resurssien täysimittaista hyödyntämistä. Sote-palvelujen tarpeen kasvun hallitsemiseksi tarvitaan onnistumista väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä ongelmien varhaista havaitsemista ja ongelmiin viiveettömästi puuttumista.

Järjestöjen toiminnan kannalta uudessa sote-rakenteessa on keskeistä, miten yhteistyö sote-maakuntien, kuntien ja järjestöjen välillä muotoutuu. Jokaisessa sote-maakunnassa tulisi olla lakiin perustuva yhteistyöelin sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle ja kunkin sote-maakunnan tulisi nimetä vastuutaho järjestöyhteistyöhön.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Sote-maakuntalain 5 luvussa säädettäisiin sote-maakunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sote-maakunnan toimintaan vastaavalla tavalla kuin kuntalaissa. Lainsäädäntö mahdollistaa asukkaille monenlaisen vaikuttamisen myös sote-maakuntavaalien välillä. Sote-maakuntavaltuuston tulee määritellä osana sote-maakuntastrategiaa monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Osallistumiseen tarvitaan selkeitä käytäntöjä ja resursointia. Palvelujen käyttäjien kuulemista tulee uudessa rakenteessa painottaa.

Sote-maakuntahallitus veloitetaan esityksessä asettamaan nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvostot. Tämä on kannatettavaa. Lisäksi jokaisessa sote-maakunnassa tulisi olla virallinen yhteistyöelin sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle.

Sote-maakuntien oman verotusoikeuden toteuttamista tulee selvittää alueiden itsehallinnon vahvistamisen näkökulmasta.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin

Esityksessä on myönteistä, että sote-maakunnan ja sen alueen kuntien on neuvoteltava valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Kuntien ja sote-maakuntien järjestämisvastuun yhdyspinnoille jää monia asukkaiden kannalta tärkeitä palvelukokonaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi monet lasten ja perheiden palvelut ja työvoimapalvelut. Lasten ja perheiden tarpeisiin vastaamiseksi on yhdyspinnan sote-maakunnan palveluiden ja kunnallisten palveluiden, kuten varhaiskasvatuksen, sivistystoimen ja koulutoimen välillä oltava vahva. Esityksen mukaan sote-maakunta voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden sote-maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Tämä mahdollistaa monituottajuuden, jolla voidaan vastata asiakkaiden erilaisiin palvelutarpeisiin ja sote-maakunnan alueellisiin erityispiirteisiin. Palvelujen asiakaslähtöisyyden vahvistamiseksi on tärkeää, että pienemmätkin yritykset ja palveluja tuottavat järjestöt voivat jatkossakin toimia palveluntuottajina. Onnistuneet palveluketjut vaativat sote-maakunnilta hyvää hankintaosaamista ja hankinnoissa painopisteen tulisi olla vaikuttavuudessa ja laadussa.

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin

Ks. vastaus kohtaan 2.

Järjestöillä on sote-maakunnissa merkittävä asema asukkaiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa ja se tulee huomioida lakiesityskokonaisuudessa. Monilla sote-järjestöillä on tärkeä tehtävä edustaa myös väestöryhmiä, joiden ääni muutoin jää yhteiskunnallisessa osallistumisessa kuulumattomiin. Jokaisen järjestön kuuleminen erikseen on sote-maakunnalle haastava tehtävä. Siksi tarvitaan kansalaisjärjestökenttää kokoavia toimintarakenteita, jotka keräävät järjestöt yhteen. Jokaisessa sote-maakunnassa tulisi olla virallinen yhteistyöelin (esim. järjestöneuvottelukunta) sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle. Näiden toimielinten tehtävät ja asema on määriteltävä siten, että ne aidosti lisäävät ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta. Yhteistyöelin edistäisi järjestöjen välistä sekä järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyötä, toimisi järjestökentän äänenä ja tukisi järjestöjen integroitumista entistä tiiviimmin mukaan sote-maakunnalliseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Esteettömyyden rinnalle olisi hyvä nostaa saavutettavuuden edistäminen.

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

29 § Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, lisäys

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi lause: *"Sote-maakuntavaltuuston on huomioitava esteettömyys ja saavutettavuus sekä eri väestöryhmien erityistarpeet tosiasiallisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi."*

32 § Sote-maakunnan vaikuttamistoimielimet, lisäys

Sote-maakuntahallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi sote-maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi sote-maakunnan vanhusneuvosto sekä vammaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi sote-maakunnan vammaisneuvosto. *Lisäksi jokaisessa sote-maakunnassa tulisi olla virallinen yhteistyöelin sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle. Sote-maakunnan on kuultava vaikuttamistoimielimiä, ja otettava niiden kanta huomioon strategisessa päätöksenteossaan koskien sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmää ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.*

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

Järjestämislaki yhdistää perustason sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon maakuntatason suunnittelun ja toteuttamisen johtamisen ja tuo niille yhteisen budjetin. Poikkeuksena on Uusimaa, jossa suuren väestömäärän vuoksi on päädytty jättämään erikoistason palvelut erilleen. Laissa säädetään myös osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä maakunnassa ja linkitetään tämä myös kunnan tehtäviin. Tehtäväjaon kunnan ja maakunnan välillä tulisi olla selkeämmin määritelty, esim. niin että maakunta vastaisi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä siltä osin kun ehkäisevää työtä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjun sisällä.

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin

Yhdenvertaista saatavuutta tukevat maakunnan ja kunnan suunnitteluvetoitteet ja valtion ohjausmahdollisuudet. Myös säännös asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisesta on tärkeä. Toteutuminen jää riippumaan johtamisesta, tietoperustasta, palvelujen kehittämistyöstä ja rahoituksen määrästä ja sen kohdennuksen onnistumisista.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin

Ks. vastaus kohtaan 1.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on nostettava keskeiseksi tavoitteeksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutosten toteutuksessa. Sote-maakunnan ja sen alueelle kuuluvien kuntien sekä järjestöjen yhteistyö terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi on saatava toimimaan käytännössä ja vuorovaikutuksen on oltava jatkuvaa. Tämä edellyttää pysyviä yhteistyörakenteita ja riittäviä henkilöstöresursseja hyvinvointia ja terveyttä edistävään työhön 1) sote-maakuntiin ja 2) kuntiin sekä 3) niiden välille. Nyt lakiesityksen 7 §:ssä esitetään, että sote-maakunnan olisi myös osaltaan mahdollisuuksiensa mukaan edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Pykälästä olisi poistettava maininta ”mahdollisuuksiensa mukaan”. Työnjako kunnan ja sote-maakunnan välillä tulisi täsmentää.

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin

Pykälän mukaan sote-maakunta vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämistä vastuuksissa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin

Palveluiden asiakaslähtöisyyden näkökulmasta on tärkeää, että järjestöt voivat jatkossakin toimia palveluntuottajina. Esimerkiksi järjestöiden tuottamia palveluja hankkimalla voidaan vastata yksilölliseen palvelutarpeeseen ja sote-maakunnan alueellisiin erityispiirteisiin. Onnistuneet palveluketjut vaativat sote-maakunnilta hyvää hankintaosaamista. Uudessa toimintaympäristössä nykyisiä kuntia huomattavasti suurempien sote-maakuntien tulee panostaa entistä enemmän laadun ja vaikuttavuuden hankintaan. Järjestöjen mahdollisuus tuottaa palveluita on turvattava uudistuksessa ja järjestöjen asiantuntemus ja kokemus on hyödynnettävä asiakaslähtöisten palvelupolkujen kehittämisessä. Ostopalveluntuottajaa koskevilla rajoituksilla tulee varmistaa, että pienetkin toimijat kuten järjestöt pystyvät edelleen osallistumaan vaivattomasti palveluntuottajina kilpailutuksiin.

Julkisen vallan käytön rajoittaminen viranomaisille on pääosin perusteltua. Kuitenkin säännöksessä tulisi selkeästi mahdollistaa palvelujen ostaminen myös sellaisilta yksityisiltä toimintayksiköiltä, joilla on asianmukaiset lakiin perustuvat valtuudet yksilöön kohdistuvien rajoitustoimenpiteiden käyttämiseen. Muutoin esimerkiksi lastensuojelun käytännön toteuttaminen, joissa yksityisellä tuotannolla tärkeä merkitys, voisi vaarantua.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin

Järjestämislakiin on perusteltua nostaa vaade siitä, että yksityistä terveydenhuoltoa ja yksityistä sosiaalihuoltoa koskevien vaatimusten tulee täyttyä.

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä pääosin

Jotta kaksikieliset sote-maakunnat voisivat tarjota palveluja ruotsiksi laajemmin, on kiinnitettävä huomio myös peruspalveluihin ja tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksiin. On tärkeää, että ne toimivat ruotsiksi kaikissa kaksikielisissä sote-maakunnissa ja että keskuksissa panostetaan sekä suomen- että ruotsinkieliseen osaamiseen. Kaikkien asiakasryhmien palvelutarve selvitetään sosiaali- ja terveyskeskuksessa, ja sen vuoksi tarvitaan riittävää asiantuntemusta siitä, millaista tukea ja palvelua asiakas tarvitsee, sekä tietoa tuottajista, jotka pystyvät tarjoamaan palveluja ruotsiksi.

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä

Eri toimijoiden roolit ja tehtävät häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on tärkeää selkeyttää ja vastuu yhteistoiminta-alueen valmiussuunnittelun ohjaamisesta osoittaa yliopistosairaalaä ylläpitävälle sote-maakunnalle.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

6 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

1 momentti

Kunnan edistäessään asukkaittensa hyvinvointia kuntalain (401/2015) 1 §:n mukaisesti, sen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kunnan että sote-maakunnan tehtäviin. *Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä niiltä osin, kun työ tai kunnan antama tuki kytkeytyy kunnalle kuuluviin tehtäviin kunnan tai kuntalaisten yleiseen elinvoimaisuuteen.* Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

7 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-maakunnassa

1 momentti, alku:

Sote-maakunnan on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kunnan että sote-maakunnan tehtäviin. Sote-maakunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä niiltä osin, kun tämä työ tai sote-maakunnan antama tuki kytkeytyy*

sosiaali- ja terveyspalveluihin. Sote-maakunnan on myös asetettava suunnittelussaan tavoitteet, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen edistää hyvinvointia ja terveyttä.

1 momentti, loppu:

...Lisäksi sote-maakunnan on määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet ja vastuutahot, joista ainakin yhden on oltava toimitelmin, jossa hyvinvointia ja terveyttä edistävillä järjestöillä on monipuolinen edustus. Sote-maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijäistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on julkaistava julkisessa verkossa.

2 momentista poistetaan maininta ”mahdollisuuksien mukaan”.

Sote-maakunnan olisi tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Yhteistyövelvoitteen lisäksi sote-maakunnan olisi ~~mahdollisuuksiensa mukaan~~ edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.

10 § Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen

1 momentti, loppu

Lisätään pykälätekstiin maininta järjestölähtöisestä auttamistoiminnasta:

...Lisäksi sote-maakunnan on edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista kunnan ja valtion muiden palvelujen kanssa ja huomioitava palveluketjuissa myös järjestölähtöinen auttamistoiminta.

2 momentti, alku

Sote-maakunnassa tulee olla palvelujen integraatiota varmistava toimitelmin, jossa kaikilla sidosryhmillä on jäsenyys.

12 § 2 momentti 1 kohta, lisäys

Poikkeuksena tästä ovat tehtävät, joissa julkisen vallan käyttö yksityisessä sosiaali- tai terveydenhuollossa on erityislailla järjestetty.

27 § Sote-maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointivelvollisuus

4 momentti, loppuun

...Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää 1 momentissa tarkoitetun seurannan vähimmäissisällöstä, mukaan lukien 6 ja 7 §:ssä tarkoitetun hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäissisältö. Hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan tulee sote-maakunnassa kuulua listaus sote-maakunnan käyttämistä toimiviksi todetuista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimista.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Jatkovalmistelussa tulee kehittää palveluseteliä ja henkilökohtaista budjettia, joiden avulla voidaan vahvistaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja lisätä sosiaalipalvelujen käyttäjien vaikuttamisen mahdollisuuksia. Henkilökohtaisen budjetin avulla asiakkaat voivat valita itselleen parhaiten sopivat palvelut ja muun tarvitsemansa tuen.

Väestöliitto ry

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja